

TEZAUROUL MONETAR DE LA RUS, (JUD. SĂLAJ) SEC. XVII

Tezaurul monetar discutat în lucrarea de față a fost descoperit în 1969 în hotarul satului Rus, jud. Sălaj, în locul numit „Poiana lui Dănilă”, situat la est de sat. Tezaurul se compune din 56 piese de argint emise în Polonia, Niederösterreich, Carintia, Tirol, Silezia, Boemia, Ungaria, Brieg, Liegnitz-Brieg, Württemberg-Oels, Episcopatele Olomouc și Breslau și comitatul Montfort. Cu excepția pieselor nr. 1—5, care sînt piese de șase groși și a pieselor nr. 22 și 50, care sînt piese de șase creițari, restul monetelor tezaurului sînt piese de 15 creițari. Monetele se păstrează în Muzeul de Istorie și Artă, Zălau. Lista lor este următoarea¹:

I. POLONIA

Ioan Cazimir (1648—1668)

1. 1661. H—C, I, 2184.
2. 1663. H—C, I, 2244.
3. 1665. H—C, I, 2280.
4. 1667. H—C, I, 2322.

Ioan Sobieski (1674—1696)

5. 1681. H—C, I, 2455.

II. NIEDERÖSTERREICH

Leopold I (1657—1705)

6. 1660.
7. 1661.
8. 1662.
9. 1663.

---

¹ În lucrarea de față folosim următoarele abreviațiuni: H—C= *Catalogue de la Collection des Médailles et Monnaies Polonaises du conte E. Hutten-Czapski*, vol. I, St. Petersburg — Paris, 1871.

TezMon= *Tezaure monetare din nordul Transilvaniei, sec. XVI—XVIII*, Cluj, 1971.
TezSatu Mare= *Tezaure monetare din județul Satu Mare*, Oradea, 1968.

Cejnek= J. Cejnek, *Österreichische, Ungarische, Böhmisches und Schlesische Münzprägungen v. 1519—1705*, Wien, 1936.

U=E Unger, *Magyar éremhatározó*. Ujkor, fasc. II, Budapest, 1958.

- 10—12. 1664.
13. 1674.
14. 1683.
15. 1695.
16—17. 1696.

III. CARINTIA

Leopold I (1657—1705)

18. 1689.
19. 1694.

IV. TIROL

Sigismund Francisc (1662—1665)

20. 1664.

V. SILEZIA

Leopold I (1657—1705)

21. 1663.
22. 1665.
23—24. 1693.
25. 1694.

VI. BOEMIA

Leopold I (1657—1705)

26. 1664.

VII. UNGARIA

Leopold I (1657—1705)

27. 1674. K—B. cf. U, 474.
28. 1676. K—B. cf. U, 474.
29. 1679. K—B. cf. U, 476.
30. 1686. K—B. cf. U, 477.
31—32. 1687. K—B. cf. U, 477.
33. 1688. K—B. cf. U, 479.
34—35. 1689. K—B. cf. U, 479.
36. 1690. K—B. cf. U, 480.
37. 1691. N—B. cf. U, 480.
38. 1692. K—B. cf. U, 480.
39. 1693. K—B. cf. U, 480.
40. 1694. K—B. cf. U, 480.
41—42. 1696. N—B. cf. U, 488.

43. 1696, C—M. cf. U, 470.
 44. 1696, C—H. cf. U, 467.
 45. 1699, K—B. cf. U, 480.

VIII. BRIEG

Georg III (1653—1654)

46. 1662.

IX. LIEGNITZ-BRIEG

Christian (1664—1672)

- 47—49. 1663.
 50. 1665.

X. WÜRTEMBERG-OELS

Sylvius Friedrich (1668—1697)

51. 1675.

XI. EPISCOPATUL OLOMUC (OLMÜTZ)

Carol v. Lichtenstein u. Castelnorn (1664—1695)

52. 1693.
 53—54. 1694.

XII. EPISCOPATUL BRESLAU

Francisc Ludovic (1683—1732)

55. 1694.

XII. COMITATUL MONTFORT

Johann (1662—1686)

56. Piesă de 15 creștari. Av. IOANNES COMES DE MONTFORT. Cuvintele despărțite prin stelute cu cinci raze. După ultimul cuvint o rozetă cu șase petale. **Le-**genda între două cercuri de perle. Bustul contelui cu perucă, armură și cravată de dantelă, spre dreapta.
 Rv. SPES NON CONFVNDIT. 16 (XV) 79. Cuvintele legendei despărțite ca pe avers. După NON o ancoră. Legenda între două cercuri de perle. Într-o coroană de stejar armele familiei Montfort: un steag bisericesc cu trei inele. Deasupra o coroană de conte².

² A. M. Gritzner — Ad. M. Hildebrandt, *Hoher Adel Deutschlands*, II. Reihe, Nürnberg, 1878 în J. Siebmacher's *Grosses u. Allgemeines Wappenbuch*, Bd. I, Abt. III.

Cele 56 de piese ale tezaurului se repartizează astfel³:

Polonia	5 piese (de șase groși)
Niederösterreich	12 piese (de 15 creițari)
Carintia	2 piese (de 15 creițari)
Tirol	1 piesă (de 15 creițari)
Silezia	5 piese (una de șase creițari, patru 15 creițari)
Boemia	1 piesă (de 15 creițari)
Ungaria	19 piese (de 15 creițari)
Brieg	1 piesă (de 15 creițari)
Liegnitz-Brieg	4 piese (una de șase creițari, trei de 15 creițari)
Württemberg-Oels	1 piesă (de 15 creițari)
Episc. Olomoc	3 piese (de 15 creițari)
Episc. Breslau	1 piesă (de 15 creițari)
Comit. Montfort	1 piesă (de 15 creițari)
TOTAL:	56 piese

Citeva cuvinte despre unele emisiuni din tezaur.

Pieseile poloneze sînt exclusiv piese de șase groși, care încep să fie emise masiv după 1656.

După cum s-a mai spus, cu excepția emisiunilor poloneze și a monetelor nr. 22 și 50, restul pieselor tezaurului sînt monete de 15 creițari, emisiuni care apar încă de pe la 1659, din necesități de război, pentru plata trupelor și a furniturilor militare⁴. Aceste piese emit în cantități enorme atît în provinciile austriece propriu zise, cît și în Ungaria, Boemia și Silezia. Austria singură emite între 1660—1665 peste 26 de milioane de asemenea piese, realizînd un cîștig imens de pe urma lor, pentru că ele contin o cantitate de metal prețios mult mai mică decît valoarea lor nominală. Cota cea mai mare de asemenea piese în tezaurele transilvane provine din monetăriile ungurești, cu deosebire Kremnica (Kremnitz-Bergstadt). Pieseile ungurești din tezaur poartă signele K—B (monetăria de la Kremnica), N—B (monetăria de la Baia Mare), C—M (monetăria de la Casovia) și C—H (monetăria de la Bratislava⁵).

Pieseile de Olomouc, nr. 52—54, aparțin seriei de emisiuni de pe timpul lui Carol v. Lichtenstein, cînd monetăria arhiepiscopatului, situată la Kromeriz (Kremsier) lucrează din plin iar, emisiunile ei circulă intens

³ Inițial au fost recuperate doar 12 piese din tezaur. Ele au fost publicate de E. Chirilă — V. Lucăcel, *Două tezaure monetare din județul Sălaj, sec. XVII*, în *TezMon*, p. 74—79. Aceste monete poartă în lucrarea de față nr. 4, 24—25, 30—32, 39—40, 47, 53—54, 55. În *TezMon* au fost descrise piesele de Silezia, Liegnitz-Brieg, Olomouc și Breslau. În legătură cu descrierea pieselor asemănătoare de Brieg, Boemia, Tirol și Württemberg-Oels cf. E. Chirilă — M. Zdroba, *Tezaurul monetar de la Terebești, sec. XVII*, în *TezSatu Mare*, p. 103—105.

⁴ Fr. Schröter, *Wörterbuch der Münzkunde*, Berlin—Leipzig, 1930, s.v. Fünfzehnkreuzer, Fünfböhmer, Sechsteltaler.

⁵ *Cejnek*, p. XI—XII.

atit în Moravia cît și în regiunile învecinate. Literale SAS ce apar pe piesa nr. 54 sînt inițialele maestrului monetar Simon Andreas Sinapi⁶.

Piesa de Montfort constituie, după cît știm, un *unicum* în tezaurele transilvane. Ea este emisă de o familie care-și trage numele de la o mică posesiune pe valea Rinului.

Pieseile tezaurului se înșirue între anii 1660 (piesa nr. 6) și 1699 (piesa nr. 45). Tezaurul a fost acumulat însă între 1696—1699. El prezintă de altfel compoziția caracteristică a tezaurelor transilvane acumulate spre sfîrșitul secolului XVIII: alături de piese poloneze, emise de obicei pe la mijlocul secolului XVII, ele cuprind cantități mari de piese de 15 creițari din provinciile austriece și piese echivalente sau mai mari, din principatele germane⁷.

Moneta cea mai recentă din tezaur, emisă la 1699 datează și îngroapărea tezaurului, care par a fi avut loc în acest an. Starea de nesiguranță din principat provocată de prezența trupelor austriece, de jafurile și rechizițiile care se abat asupra principatului, par a reprezenta motivul probabil al îngropării lui ca și a altor multe tezaure de argint transilvane acumulate și îngropate spre sfîrșitul secolului XVII⁸.

Datele oferite de modestul tezaur de la Rus completează cu cîteva elemente noi și verifică cele cunoscute pînă acum despre circulația monetară în Transilvania la sfîrșitul secolului XVII, într-o epocă în care principatul transilvan trece prin mari transformări atît politice cît și economice.

EUGEN CHIRILĂ—VASILE LUCĂCEL

DER MÜNZHORT VON RUS, 17. JH.

(ZUSAMMENFASSUNG)

Der Artikel behandelt einen aus 56 Silbermünzen (49 Fünfzehnkreuzerstücke, 5 Sechsergroschen und 2 Dreikreuzerstücke) bestehenden, im Dorfe Rus (Bez. Sălaj) gefundenen Hort. Die Hortmünzen sind in Polen, Niederösterreich, Kärnten, Tirol, Schlesien, Böhmen, Ungarn, Brieg, Liegnitz-Brieg, Württemberg-Oels, den Bistümern Olmütz und Breslau und in der Grafschaft Montfort geprägt. Die Verfasser legen eine vollständige Münzliste vor und besprechen hierauf kurz einige der Münztypen des Hortes. Dieser weist die charakteristische Zusammensetzung der siebenbürgischen, zu Ende des 17. Jhs. (siehe Anm. 7) gehorteten Münzschatze auf. Er wurde 1699 wahrscheinlich wegen der unsicheren, durch die österreichische Besetzung hervorgerufenen Lage vergraben.

⁶ J. Bobek, *Olmouckà Biskupská Mince a její postavení na Morave*, în *Sborník I. Numismatikeho Symposia*, Brno, 1966, p. 173—174, 227; J. Pošvar, *Moravske Mincovny*, Brno, 1970, p. 157, în *Seria Numismatica Moravica*, v. III.

⁷ Vezi în acest sens E. Chirilă, *Contribuții la studiul circulației monetei de argint în Transilvania în a doua jumătate a secolului XVII*, în *Apulum*, XI, 1973.

⁸ În legătură cu situația din Transilvania la sfîrșitul secolului XVII vezi E. Chirilă, *op. cit.*